

Sänkt marginalskatt

– Jobbeffekter via byggföretag
och deras underleverantörer

Sänkta skatter ger 6800 nya jobb

En marginalsattesänkning för de drygt 300 000 som arbetar med byggverksamhet, samt vissa företagstjänster väldigt nära kopplade till denna, skulle ge upphov till motsvarande 4 000 jobb genom fler arbetade timmar och ökad produktivitet. Utöver det skulle skattesänkningen skapa ytterligare 2 800 jobb i underleverantörsled på grund av ökad efterfrågan på insatsproduktion. Totalt alltså motsvarande 6 800 nya jobb.

Sammanfattning och slutsatser

Sveriges höga marginalskatter skapar negativa samhälls-ekonomiska konsekvenser i form av färre arbetade timmar och lägre produktivitet. Långsiktigt minskas också incitamenten till högre utbildning, samtidigt som företagen får det svårare att konkurrera om den mest högkvalificerade arbetskraften som ofta är internationellt rörlig.

Marginalskatten och progressiviteten drivs främst upp av den statliga inkomstskatten som träffar inkomster över brytpunkten (554 900 kronor år 2022). Den här rapporten beskriver vad en halvering av denna skatt, från 20 till 10 procent, skulle ge för konsekvenser i termer av fler jobb. Till skillnad från de flesta analyser av detta slag ligger fokus inte på hela ekonomin utan på en specifik bransch – byggindustrin. Rapporten kan ses som en uppföljning till Teknikföretagens (2020) och Almegas (2021) analyser av marginalskatteförändringar inom industrin och företagstjänstesektorn.

Fördelen med ett branshperspektiv är att följdverkningar av skattesänkningen då kan belysas. En skattesänkning av detta slag får nämligen konsekvenser för fler än de som direkt träffas av den. Den ökade produktionen skapar efterfrågan i flera led, också bland yrken i lägre lönelägen där marginalskatten inte är lika hög. Dessa följdverkningar kan beskrivas med hjälp av input-outputstatistik.

Rapporten visar att effekten av en marginalskattesänkning för de drygt 300 000 som arbetar med byggverksamhet, samt vissa företagstjänster väldigt nära kopplade till denna, skulle ge upphov till motsvarande 4 000 jobb genom fler arbetade timmar och ökad produktivitet. Utöver det skulle skattesänkningen skapa ytterligare 2 800 jobb i underleverantörsled på grund av ökad efterfrågan på insatsproduktion, varav uppskattningsvis 2 100 skulle vara så kallade blue collar-jobb. Totalt alltså motsvarande 6 800 nya jobb i en sektor som kanske vanligtvis främst förknippas med traditionella arbetaryrken.

Totalt alltså motsvarande 6 800 nya jobb i en sektor som kanske vanligtvis främst förknippas med traditionella arbetaryrken.

Därför präglas byggsektorn av stora fluktationer

Historiskt sett har byggindustrin präglats av kraftiga svängningar som märks både i dess bidrag till BNP och i sysselsättningen. Det räcker med ett par procent ökad eller minskad efterfrågan för att det ska uppstå överhettningstendenser eller krisstämning i branschen.

Byggsektorn – stora fluktuationer

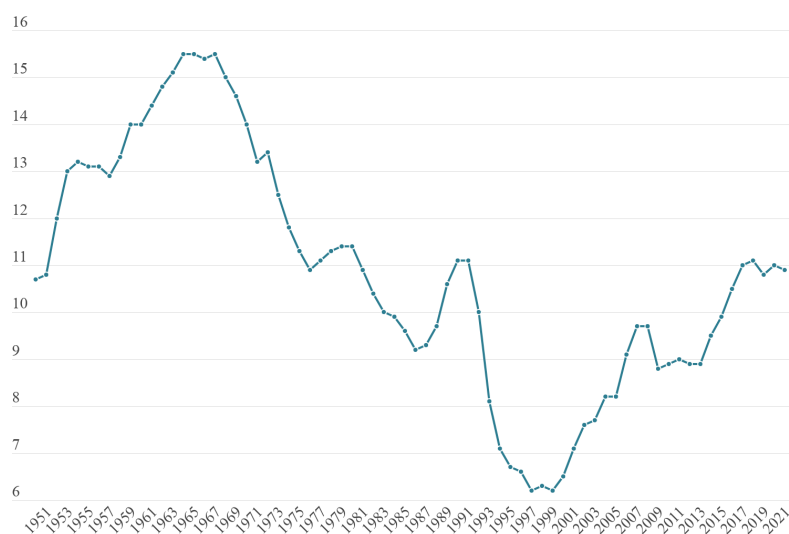
Inom samhällsbyggnadssektorn ingår planering, byggande samt förvaltande av byggnader och anläggningar. Till den byggda miljön hör alltifrån städer och industrier till den infrastruktur som kopplar samman dessa till en funktionell helhet. Den byggda miljön har en avgörande betydelse för en stor del av all annan verksamhet i landet. Byggindustrin utgör den del av sektorn som utför nybyggnationer samt reparationer, om- och tillbyggnader av befintligt bestånd.

Historiskt sett har byggindustrin präglats av kraftiga svängningar som märks både i dess bidrag till BNP och i sysselsättningen. Under 1950- och 60-talen ökade byggandet starkt, drivet av rekordårens ekonomiska tillväxt och höga efterfrågan på bostäder. Sett som andel av BNP kulminerade bygginvesteringarna i mitten av 60-talet på över 15 procent. Sedan stagnerade byggandet under 1970- och 1980-talen, vilket sammanföll med en period då hela den svenska ekonomin genomgick stora svårigheter. Under senare delen av 1980-talet började visserligen byggandet öka igen, men kort därpå bröt nittiotalskrisen ut och slog ut ungefär en tredjedel av byggmarknaden. Hundratusen jobb försvann inom loppet av tre år och det skulle dröja ända till slutet av 90-talet innan återhämtningen fick upp farten. Under ett antal år dessförinnan hade bygginvesteringarna varit nere på historiskt låga nivåer kring endast 6-7 procent av BNP.

Även om den övergripande trenden efter nittiotalskrisen i stort varit positiv har utvecklingen knappast varit spikrak. Inte minst inträffade en kraftig sänkning i samband med finanskrisen 2008-2009. Först 2010, när ekonomin som helhet vände, började även bygginvesteringarna att stiga igen. Det dröjde dock ända fram till 2014 innan bygginvesteringarna åter började växa snabbare än BNP.

De stora svängningarna i branschen hör samman med produkternas långa livslängd. Det finns exempelvis över fem miljoner bostäder i Sverige som bostadskonsumenter kan efterfråga. Det finns bostäder som är både 50 och 100 år gamla, men som betingar samma pris som en nyproducerad. Samtidigt uppgår antalet nya bostäder som tillförs marknaden varje år endast cirka en procent av det befintliga beståndet. Detta gör att det räcker med ett par procent ökad eller minskad efterfrågan för att det ska uppstå överhettningstendenser eller krisstämning i branschen.

Diagram 1
Bygginvesteringarnas andel av BNP (%)

Källa: SCB, Byggföretagen

Byggbranschen är mer än blue collar

Byggsektorn är i underleverantörsled starkt sammanflätad med vissa företagstjänster som är synnerligen högkvalificerade, inte minst arkitekt-tjänster och olika typer av tekniska konsulttjänster. Dessa underleverantörer till byggindustrin fungerar i praktiken i symbios med byggföretagen och är beroende av den efterfrågan som dessa möter.

En mångfacetterad bransch

Vanligtvis analyseras sysselsättningsutvecklingen inom byggindustrin främst utifrån de stora konjunkturella upp- och nedgångar vi sett genom historien, men det betyder inte att även strukturella faktorer spelar roll. En sådan faktor är skatterna. Dels handlar det om hur skatter påverkar arbetskraftskostnader och konkurrenskraft, dels om skatters betydelse för arbetsutbudet och produktiviteten.

Tyvärr belyses denna sistnämnda aspekt mycket sällan och särskilt inte utifrån ett marginalskatteperspektiv. En förklaring kan vara att andelen som påverkas av de högsta marginalsatterna ofta förutsätts vara ganska låg inom byggsektorn. Branschen ses som blue collar. Viss sanning ligger förstås i detta, men egentligen är bilden mer komplicerad än så. Byggsektorn är i underleverantörsled starkt sammanflätad med vissa företagstjänster som är synnerligen högkvalificerade, inte minst arkitekttjänster och olika typer av tekniska konsulttjänster. Dessa underleverantörer till byggindustrin fungerar i praktiken i symbios med byggföretagen och är beroende av den efterfrågan som dessa möter. Samtidigt kan byggföretagen dra nytta av innovationer och förbättringar som sker inom dessa tjänsteföretag och därigenom sannolikt öka sin egen produktivitet och förbättra sitt produktutbud.

För att på detta vis studera hur sysselsättningen hänger ihop mellan branscher kan man använda sig av input-outputtabeller. Översiktligt beskriver dessa hur produktflödena ser ut i ekonomin; hur företag inom en viss bransch producerar varor och tjänster för slutlig användning (konsumtion, investeringar och export), dels direkt i sin kärnverksamhet samt indirekt bland dess underleverantörer. Även branschens indirekta produktion beror alltså på slutlig efterfrågan på branschens produkter. Den direkta och indirekta produktionen är ömsesidigt beroende av efterfrågan från branschens slutkunder.

Sett ur ett sådant perspektiv arbetade 408 900 personer, direkt och indirekt, med byggverksamhet för slutlig användning år 2018. Av dessa var 241 500 direkt sysselsatta i byggföretag som levererade till slutkund, medan resterande 167 400 arbetade i företag som var underleverantörer till byggföretagen.

Bland underleverantörerna sticker framförallt två grupper ut. Dels de som i likhet med de direkt sysselsatta arbetade inom renodlade byggföretag (25 000 sysselsatta), dels tidigare nämnda arkitekter och tekniska konsulter (37 000 sysselsatta). Båda dessa grupper är mycket nära knutna till företagen som producerar direkt mot slutkund samt avgörande för branschens utveckling och produktutbud. Av den anledningen behandlas de därför i denna rapport i praktiken som direkt sysselsatta, det vill säga även när deras produktion ökar skapar detta efterfrågan på fler insatsvaror och tjänster bland underleverantörer till byggindustrin.

Tabell 1
Antal sysselsatta p.g.a. efterfrågan på byggverksamhet år 2018

		Antal	Andel, procent
Sysselsatta med byggverksamhet för slutlig användning	A	408 900	77,3
Direkt i byggföretag	A1	241 500	45,7
Indirekt i byggföretag	A2	25 000	4,7
Indirekt bland arkitekter och teknik konsulter	A3	37 000	7,0
Indirekt bland externa underleverantörer	A4	105 400	19,9
Sysselsatta med bygg för insatser i andra branscher	B	119 900	22,7
Fastighetsverksamhet	B1	45 900	8,7
Gruv- och tillverkningsindustrin	B2	19 300	3,6
Parti- och detaljhandel	B3	13 000	2,5
Övriga branscher	B4	41 700	7,9
Summa sysselsatta pga efterfrågan på bygg	A + B	528 800	100,0

Källa: SCB (input/outputstatistiken)

Förutom att vara involverade i produktion gentemot slutkund är byggföretag även underleverantörer till andra branscher. Totalt var 119 900 sysselsatta i sådan produktion år 2018. De största branscherna som dessa levererade till utgjordes av fastighetsverksamhet samt av gruv- och tillverkningsindustri.

I vid bemärkelse betyder detta att drygt en halv miljon arbetade inom byggsektorn år 2018 (kategori A och B i tabell 1). I denna rapport ligger dock fokus enbart på de som producerar byggtjänster, direkt eller indirekt, gentemot slutlig användning i byggsektorn (kategori A) och då särskilt på de företag som allra mest uttalat arbetar med byggverksamhet (kategori A1-A3). Det vi vill belysa är hur denna grupp skulle påverkas av en halverad statlig inkomstskatt, från 20 till 10 procent. En reform som hade inneburit en viktig strukturell förbättring både för byggbranschen specifikt och ekonomin i stort.

Så skadar höga marginalskatter ekonomin

Problemet med marginalskafter på så pass höga nivåer som de svenska är att de ger negativa effekter på arbetstagarnas beteende. Dels minskar antalet arbetade timmar genom att det blir mindre lönsamt att gå upp i tid, ta ett extrapass eller acceptera ytterligare ett konsultuppdrag. Dels blir det mindre lönsamt för individen att anstränga sig hårdare för att ta på sig mer ansvar och avancera i karriären.

Höga marginals-katter skadar ekonomin

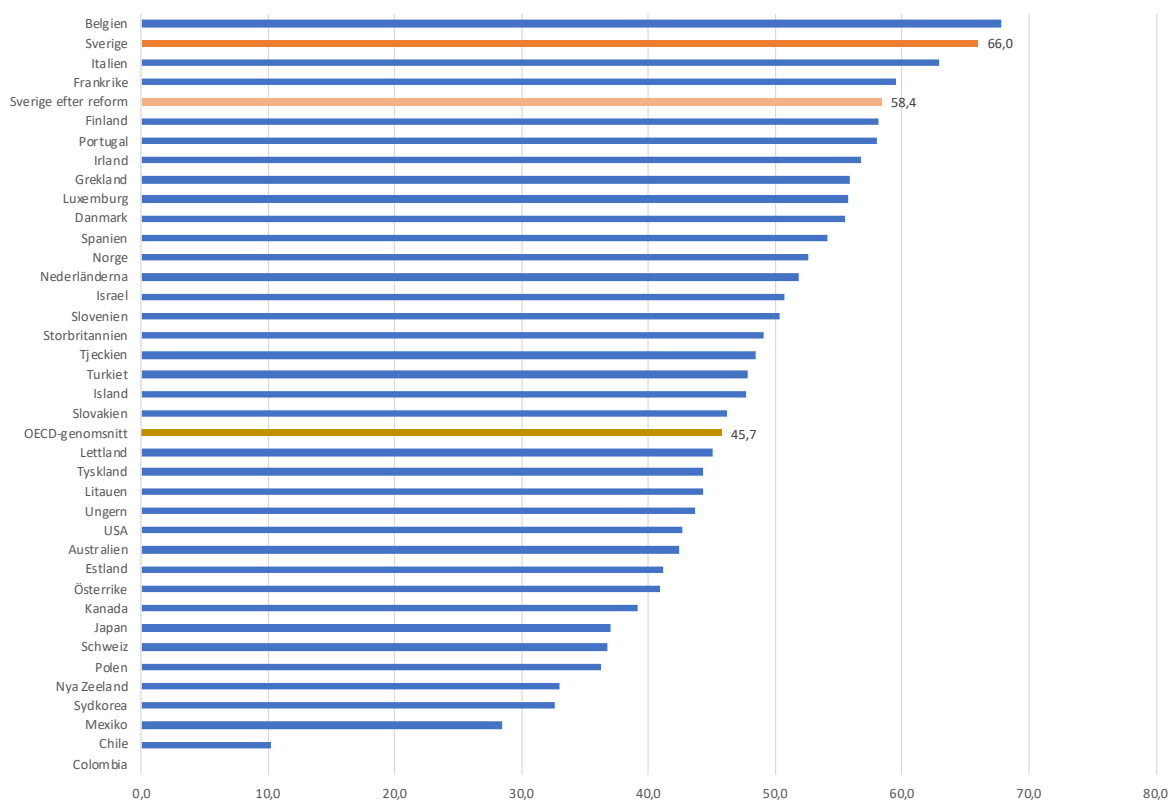

Behovet av sänkta marginals-katter blir uppenbart då man sätter de svenska nivåerna i en internationell kontext. Med hänsyn tagen till arbetsgivaravgiften kan marginals-katten i Sverige uppgå till 66 procent (se diagram 2). Efter Belgien är detta den högsta nivån av samtliga OECD-länder (OECD, 2021). Vi ligger hela 20 procentenheter högre än genomsnittet för OECD. Mot den bakgrunden framstår ett förslag om halverad statlig inkomstskatt i det närmaste som modest. Även efter en sådan reform skulle Sverige alltså fortfarande befinna sig över OECD-genomsnittet, men åtminstone i en mer konkurrenskraftig situation.¹

Diagram 2

Marginals-katt i Sverige och OECD år 2020

Marginals-katt inkl. arbetsgivaravgift för person som tjänar 67 procent mer än nationellt genomsnitt (%)

Källa: OECD (Taxing Wages) samt egna beräkningar

Att Sverige sticker ut internationellt blir nästan ännu tydligare om man jämför den svenska marginals-kattetrappan med genomsnittet för OECD eller snittet för övriga nordiska länder. Även om det är lite okonventionellt att på detta vis beräkna marginals-katten som ett genomsnitt för flera länder, är det samtidigt illustrativt eftersom det tydligt visar i vilka intervall Sverige avviker.

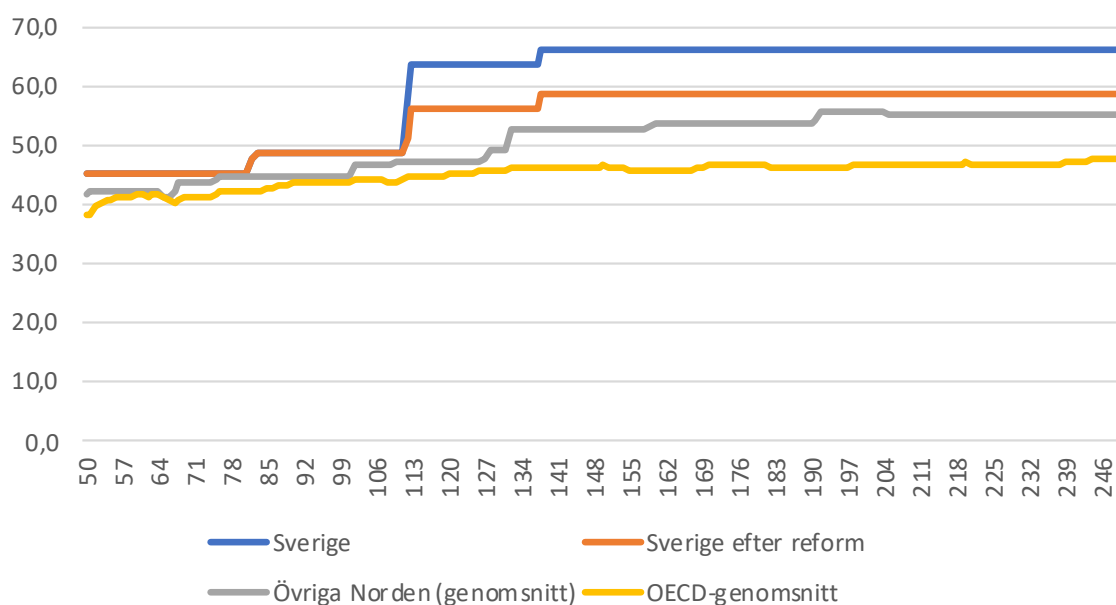
¹ Marginals-katten definieras som summan av skattesatserna för arbetsgivaravgift, kommunal- och statlig inkomstskatt samt avtrappningseffekt från jobbskatteavdraget dividerad med arbetskraftskostnaden: $(0,3142 + 0,3228 + 0,20 + 0,03) / 1,3142 = 0,66$. En sänkt statlig inkomstskatt med 10 procentenheter ger således en marginals-kattesats på $(0,3142 + 0,3228 + 0,10 + 0,03) / 1,3142 = 0,58$.

Som framgår av diagram 3 är den svenska marginalskatten, oavsett inkomstläge, generellt sett högre än både OECD- och Norden-genomsnitten. Skillnaderna blir dock riktigt påtagliga först då den statliga inkomstskatten slår till. I ett svep stiger då den svenska marginalskatten, inklusive arbetsgivaravgift, till cirka 64 procent att jämföra med 47 procent för övriga nordiska länder och cirka 46 procent för OECD.

Diagram 3

Marginalskatt i Sverige och internationellt

Jämförelse i inkomstintervallet 50 till 250 procent av en genomsnittslön (%)

Källa: OECD (Taxing Wages) samt egna beräkningar

Problemet med marginalskatter på så pass höga nivåer som de svenska är att de ger negativa effekter på arbetstagarnas beteende. Primärt brukar man tala om två sådana effekter. Dels minskar antalet arbetade timmar genom att det blir mindre lönsamt att gå upp i tid, ta ett extrapass eller acceptera ytterligare ett konsultuppdrag. Detta är särskilt problematiskt för högkvalificerad arbetskraft vilken det ofta råder brist på. Dels blir det mindre lönsamt för individen att anstränga sig hårdare för att nå en inkomstökning, exempelvis genom att ta på sig mer ansvar och avancera i karriären.

Utöver detta försvagar höga marginalskatter incitamenten till högre utbildning genom att utbildningspremien försämras. En annan negativ effekt är att det blir svårare för företag att attrahera högkvalificerad arbetskraft från andra länder, samt att inhemsk spetskompetens i ökad utsträckning söker sig utomlands för att möta bättre skattevillkor.²

² För en utvidgad diskussion om hur marginalskatter påverkar Sveriges attraktionskraft, se Svenskt Näringsliv (2017). Se även Almega (2017) för en genomgång av effekter förknippade med höga marginalskatter.

Marginalskattesänkningar gynnar all företagsamhet

**** *Marknadsekonomier är komplicerade strukturer där förändringar i ett led fortplantar sig och får följdverkningar i flera led. Ett nytt jobb i byggsektorn skapar ytterligare 0,7 jobb bland byggsektorns leverantörer.*

Effekter i byggsektorn

Gemensamt för alla problem som förknippas med höga marginalsatser är att de inverkar negativt på produktionen. När detta inträffar dämpas även inkomstutvecklingen – Sveriges välstånd blir lägre än det kunde ha varit. I modern forskning är det därför förändringar i den taxerade inkomsten man brukar studera för att bedöma effekterna av marginalsatseförändringar. Oavsett om någon arbetar fler timmar eller höjer sin prestation (produktivitet) är det nämligen rimligt att detta syns i lönekuvertet. Mer precist undersöks hur känslig den taxerade inkomsten är för marginalsatseförändringar, den så kallade skattebaselasticiteten.

För att illustrera hur stor denna effekt är för byggsektorn utgår vi från en enkel modell där den taxerade inkomsten (TI) efter skatteförändringen (period 1) är beroende av den taxerade inkomsten före skatteförändringen (period 0) samt marginalsatzen (t) i dessa perioder. Det som styr hur mycket marginalsatseförändringen påverkar är skattebaselasticiteten (e):³

$$(1) \quad TI_1 = TI_0 \left(\frac{1-t_1}{1-t_0} \right)^e$$

Som framgår av ekvation 1 sker ingen påverkan av den taxerade inkomsten om elasticiteten är noll. Är den däremot positiv kommer den taxerade inkomsten efter en marginalsatse-sänkning att bli högre än den ursprungliga taxerade inkomsten och vice versa.

Det finns ett stort antal studier som estimerat storleken på den här elasticiteten både utifrån utländska skatteförändringar och svenska. Sammanfattningsvis spänner dessa estimat mellan 0 och drygt 1,4. Medelvärden för de svenska studierna ligger strax över 0,3 och medelvärdet för de internationella forskningsgenomgångarna ligger några enstaka decimaler därunder. I den här rapporten antar vi en elasticitet om 0,25 vilket alltså utifrån empirisk grund är en relativt försiktigt hållen siffra.

Med elasticiteten exogent given kan vi utifrån ekvation 1 definiera den procentuella tillväxten i taxerad inkomst (g) som:⁴

$$(2) \quad g = \frac{TI_1}{TI_0} - 1 = \left(\frac{1-t_1}{1-t_0} \right)^e - 1$$

³ Se Lundberg (2016) för ytterligare detaljer kring beräkningen.

⁴ För en sammanfattning av litteraturen kring skattebaselasticiteten, se appendix.

Modellen är dock inte helt komplett eftersom hänsyn också måste tas till att marginalsikten skiljer sig åt i olika inkomstintervall över brytpunkten. Mer specifikt måste beräkningar göras separat för fyra intervall: ⁵

- Över brytpunkten men under taket för avsättningar till ålderspension (554 900–572 970 kr): marginalsikt 43,2 procent.
- Över taket för pensionsinsättningar men under gränsen för när jobbskatteavdraget börjar trappas av (572 971–656 000 kr): marginalsikt 52,5 procent.
- Inom intervallet där jobbskatteavdraget trappas ner (656 001–1 763 800 kr): marginalsikt 55,5 procent.
- Över gränsen där jobbskatteavdraget är helt avtrappat (>1 763 800 kr): marginalsikt 52,5 procent.

Vi får alltså fyra värden (betecknade a till d) för tillväxten i den taxerade inkomsten som vägs samman till ett gemensamt för hela populationen över brytpunkten (POP):

$$(3) \quad g_{TI} = \sum_{i=a}^d g_i \left(\frac{POP_i}{\sum_{i=a}^d POP_i} \right)$$

För att avgöra hur många jobb detta motsvarar multipliceras denna tillväxttakt med det totala antalet individer över brytpunkten. ⁶

För byggsektorn utgörs populationen av sysselsatta inom branscherna F41-43. Som framgår av tabell 1 handlar detta om totalt 266 500 (A1 + A2). Dessa kan sedan fördelas i två grupper utifrån SCB:s lönesummestatistik: en som ligger under brytpunkten och således inte träffas av skattesänkningen och en som ligger över. De som träffas av skattesänkningen består av totalt 66 900 individer som fördelas i de fyra intervallen a till d (se ekvation 3). Med populationen strukturerad på detta vis kan den totala tillväxttakten i taxerad inkomst beräknas till 4,8 procent, vilket motsvarar omkring 3 200 fler jobb i dessa företag (66 800*0,048).

⁵ Beloppsgränser angivna inom parentes avser inkomståret 2022.

⁶ Data om lönestrukturen kommer från SCB:s lönesummestatistik och utgörs av anställda i åldersgruppen 20-64 år som haft sina största inkomster från branscherna inom SNI F. För att sortera bort individer som endast arbetat en kortare tid under året, exempelvis extraarbetande studenter, exkluderas personer vars löneinkomster plus skattepliktiga förmåner inte når upp till gränsen för beskattningsbar inkomst. Det totala antalet i den studerade populationen från lönesummeregistret överensstämmer mycket väl med SCB:s kortperiodiska statistik över antalet anställda inom sektorn.

Eftersom även arkitekterna och teknik konsulterna i underleverantörsled i praktiken kan ses som en integrerad del av byggsektorn ska en motsvarande beräkning göras för denna grupp (kategori A3 i tabell 1). Skillnaden mot de renodlade byggföretagen är att löneläget generellt är högre bland dessa företag. Inom byggföretagen visar lönesummestatistiken att cirka 25 procent låg över brytpunkten. För arkitekter och teknik konsulter är motsvarande siffra nära 43 procent.⁷ En beräkning utifrån dessa förutsättningar ger en tillväxttakt på 4,9 procent, eller motsvarande cirka 800 ytterligare jobb ($37\,000 \cdot 0,43 \cdot 0,049$).

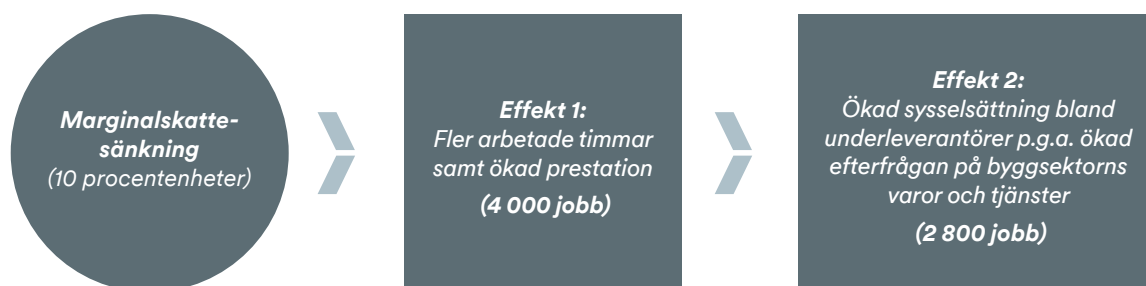
Totalt sett skulle alltså en sänkning av den statliga inkomstskatten med tio procentenheter, vid första anblick, ge motsvarande 4 000 ytterligare jobb inom byggsektorn. Marknads-ekonomier är dock komplicerade strukturer där förändringar i ett led fortplantar sig och får följdverkningar i flera led. Sådana följdverkningar går att kvantifiera genom input-output-tabeller där man kan beräkna så kallade sysselsättningsmultiplikatorer. Konkret visar dessa hur många ytterligare jobb som skapas i underleverantörsled då produktionen gentemot slutkund ökas.

Multiplikatorn utgår normalt från vad efterfrågan på en branschs produkter genererar i antal sysselsatta direkt och indirekt, samt relationen mellan dessa. Enkelt uttryckt, multiplikatorn visar hur många indirekta jobb som ett direkt jobb i en bransch genererar. Mest kraftfull är den inom industrin där varje nytt jobb genererar ytterligare 1,2 i underleverantörsled. Inom byggsektorn är mekanismen inte riktigt lika stark, men heller inte obetydlig. Ett nytt jobb skapar där ytterligare 0,7 jobb bland byggsektorns leverantörer.

⁷ Enligt lönesummestatistiken för SNI-grupp M.

När man tar hänsyn till denna multiplikatoreffekt, men med utgångspunkt från att marginalskattesänkningen leder till ökad direkt och indirekt sysselsättning ger skattesänkningen upphov till ytterligare cirka 2 800 jobb ($4\ 000 \cdot 0,7$). Hur stor del av dessa som går till personer med löner under brytpunkten är svårt att uttala sig om, men om vi utgår från hur hög den andelen är i byggföretagen idag kan det röra sig om så många som 2 100 blue collar-jobb som skapas.

Väger man samman de direkta effekterna från skattesänkningen och de indirekta via multiplikatorn skapas således totalt motsvarande 6 800 jobb inom byggsektorn genom reformen vi föreslår. Effekterna sammanfattas schematiskt i figuren nedan.

En marginalskattesänkning ger en stimulans till företagen genom att både antalet arbetade timmar och anställdas prestation stiger. Detta leder till en ökad produktion som motsvarar 4 000 jobb i sektorn (effekt 1). Produktionsökningen skapar i sin tur ökad efterfrågan på de insatser som tillhandahålls av underleverantörer. Detta gör att de kan skala upp sin produktion med motsvarande 2 800 jobb (effekt 2). En betydande del av dessa är sannolikt blue collar.

Detta dynamiska synsätt, med interaktioner mellan olika led i produktionskedjan, skickar en viktig påminnelse om att reformer även tenderar att påverka grupper som nödvändigtvis inte träffas direkt av dem. De positiva effekter som vi vet skulle skapas av en marginalskattesänkning är alltså inte endast förbehållna dem med högst löner. Hela samhällsekonomin skulle gynnas genom att fler jobb växer fram – jobb med varierande kvalifikationsgrader och i olika lönelägen. En utveckling både byggsektorn och hela Sverige skulle tjäna på.

Fredrik Isaksson, Byggföretagen
Oscar Brissle, Svenskt Näringsliv
Fredrik Carlgren, Svenskt Näringsliv

Referenser

- Almega (2017), "Marginalskatter och Sveriges konkurrenskraft".
- Almega (2021), "Sänkta marginalskatter skapar flera tusen nya jobb – effekter via företagstjänster".
- Lundberg, J. (2016), "Platt skatt för högre intäkter". Timbro.
- OECD (2021), "Taxing wages 2021".
- Svenskt Näringsliv (2017), "Talangjakten och marginalskatten, Ett utmanat Sverige". Rapport 3.
- Teknikföretagen (2020), "Tusentals industrijobb med sänkta marginalskatter".

Appendix

- Bastani, S och Selin, H (2019), "Skillnad på marginalen – en ESO-rapport om reformerad inkomstbeskattning". ESO – Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2019:3.
- Birch Sørensen, P (2010), "Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges". ESO 2010:4
- Blomquist, S och Selin, H (2010), "Hourly wage rate and taxable labor income responsiveness to changes in marginal tax rates". Journal of Public Economics, 94 (2010) 878-889
- Ericsson, P. Flood, L och Islam, N (2015), "Taxes, wages and working hours". Empirical Economics, 2015, vol. 49, issue 2, 503-535
- Feldstein, M (1995), "The Effect of Marginal Tax Rates on Taxable Income: A Panel Study of the 1986 Tax Reform Act". Journal of Political Economy, Jun. 1995, Vol. 103, No. 3 (June, 1995), 551- 572
- Gelber, A (2014), "Taxation and the Earnings of Husbands and wives – Evidence from Sweden". The Review of Economics and Statistics, May 2014, Vol. 96, No. 2 (May 2014), 287-305
- Hansson, Å (2007), "Taxpayers' Responsiveness to Tax Rate Changes and Implications for the Cost of Taxation in Sweden". International Tax and Public Finance, 14(5), 563-582
- Holmlund, B och Söderström, M (2011), "Estimating Dynamic Income Responses to Tax Reform". The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy, Volume 11: Issue 1
- Ljunge, M och Ragan, K (2007), "Labor Supply and the Tax Reform of the Century".
- Nessier, C (2018), "The Elasticity of Taxable Income: A Meta-Regression Analysis". IZA Discussion Papers 11958, Institute of Labor Economics (IZA)
- Piketty, T och Saez, E (2012), "Optimal Labor Income Taxation". Working Paper 18521, NBER Working paper series.
- Pirttilä, J och H Selin (2011), "Skattepolitik och sysselsättning: Hur väl fungerar det svenska systemet?". Bilaga 12 till Långtidsutredningen 2011.
- Saez, E. Slemrod, J och Giertz, SH (2012), "The Elasticity of Taxable Income with Respect to Marginal Tax Rates: A Critical Review". Journal of Economic Literature 2012, 50:1, 3–50.
- Selén, J (2005), "Taxable Income Responses to Tax Changes - A Panel Analysis of the 1990/91 Swedish Reform".

Appendix

Nationalekonomisk forskning visar tydligt att skatter påverkar människors beslut och beteenden om arbete. När de ekonomiska incitamenten för arbete förändras anpassar människor sina beteenden. Anpassningen kan ske på olika sätt.

Historiskt sett har forskningen av beteendeeffekter av skatteförändringar endast tagit hänsyn till förändringar av arbetade timmar. Denna syn har emellertid ersatts av en ny inriktning – the new tax responsiveness litterature – som istället undersöker den beskattningsbara taxerade inkomsten och tar hänsyn till långt fler förändringar i en individs beteende än arbetade timmar.

Individer kan förändra sitt arbetskraftsdeltagande genom att börja förvärvsarbete eller sluta att göra det. De kan öka eller minska antalet arbetade timmar. De kan anstränga sig mer eller mindre och därmed ändra sin produktivitet. Skatterna på arbete påverkar också viljan att genomgå en krävande utbildning samt valet att starta företag. Nivån på skatten kan också påverka hur mycket tid som människor vill lägga på förvärvsarbete jämfört med hemarbete och fritid. Även avdragsmöjligheter och tid som läggs på skatteplanering påverkas av olika nivåer på skattesatsen.

Internationella studier

Ett centralt begrepp för att beräkna och beskriva storleken på beteendeanpassningen är skattebaselasticitet. Skattebaselasticiteten anger hur mycket den underliggande skattebasen (den taxerade inkomsten) förändras när inkomstskatten förändras. Ju högre elasticitet desto mer förändras individens beteende och desto mer påverkas skattebasen.

Olika metoder har använts för att beräkna storleken på denna elasticitet. Den vanligaste empiriska metoden är att analysera effekter av förändringar vid stora skattereformer. Andra forskare har tillämpat mekaniska metoder som utgår ifrån analyser av mikrodata genom simuleringsmodeller. Det finns en stor mängd litteratur, både svensk och internationell, som har studerat skattebaselasticiteten och beteendeanpassningar efter förändringar av inkomstskatt.

Den nya forskningen om skattebaselasticitet började med Feldstein (1995) som var först med att presentera slutsatser som fångade bredare beteendeeffekter vid skattesatsförändringar. Skattebaselasticiteten i denna tidiga forskning beräknades ligga i ett intervall mellan 1–3.

Senare forskning har kommit fram till lägre elasticiteter. I en översikt drar Saez m.fl. (2012) slutsatsen att de bästa tillgängliga estimerade värdena från den samlade internationella forskningen ligger i ett intervall mellan 0,12 och 0,4, där 0,25 beskrivs vara en ungefärlig mittpunkt. Samma estimerade mittpunkt används också av Piketty och Saez (2012). Vidare utvärderar Nessier (2018) forskningen avseende skattebaselasticitet genom en stor metastudie. Studien omfattar 51 internationella forskningsrapporter där merparten av resultaten ligger mellan 0 – 1. Analysen tar fasta på två olika typer av elasticiteter, före skatteavdrag (BD) och efter avdrag (AD). Medelvärdet från litteraturen i underlaget för BD är 0,3 och motsvarande för AD är 0,39.

Skattebaselasticitet i Sverige

För svenskt vidkommande går det endast att göra vissa jämförelser med den internationella litteraturen. Anledningen är att elasticiteter är ett mått som inte är homogent för en befolkning. Varje individ har sin egen elasticitet och den tenderar variera beroende på hur skattesystemet är utformat. Generellt går det att uttyda att elasticiteten är högre om det finns många undantag och avvikelser och lägre om det exempelvis finns ett tre-partssystem (arbetsgivaren betalar in skatten).⁸ I det svenska skattesystemet finns relativt få avdrag och vi tillämpar ett trepartssystem.

Den svenska forskningen kring skattebaselasticiteter har sammanfattats av Sörensen (2010), Pirttilä och Selin (2011) samt av Bastani och Selin (2019). Sörensen har en bred ansats och studerar det svenska skattesystemets effekter på samhällsekonomin genom s.k. dödviktsförluster. I sina beräkningar använder Sörensen en elasticitet på 0,2 men anger i sina slutsatser och policyrekommendationer att ett mer realistiskt värde är 0,3 – 0,4. Pirttilä och Selin granskar den svenska forskningen med syfte att diskutera det svenska skattesystemet för förvärvsinkomster och hur det påverkar sysselsättning. De baserar sedan den vidare diskussionen på en elasticitet om 0,2, med reservationen att; ”i vissa svenska studier har man gjort elasticitetsskattningar som ligger långt över denna nivå, och denna elasticitet antas ofta vara högre bland höginkomsttagare”. Pirttilä och Selin hänvisar till Selén (2005) som rapporterar en elasticitet på 0,2 – 0,4, Hansson (2007), som kommer fram till en elasticitet om 0,4 – 0,5 samt Ljunge och Ragan (2006) som presenterar signifikanta resultat på 0,35 för den intensiva marginalen. Bastani och Selin (2019) konstaterar efter sin litteraturgenomgång att en elasticitet på 0,2 är lämplig att utgå ifrån för svenska förhållanden.

Blomquist och Selin (2010) baserar sin analys på paneldata mellan 1981 och 1991 när marginalsikten sänktes 34 procentenheter. De använder både timlön och taxerad inkomst för att bedöma elasticiteten. Elasticiteten som beror på timlön estimeras till 0,14 – 0,16 för män och 0,41 – 0,57 för kvinnor. Motsvarande resultat för den taxerade inkomsten är 0,19 – 0,21 och 0,96 – 1,44. Dock beskriver Blomquist och Selin sina resultat för män som mer precisa och robusta.

Holmlund och Söderström (2011) studerar beteendeeffekter mellan åren 1991 – 2002 genom en dynamisk modell som skiljer på kort- och långsiktiga effekter. Skattebaselasticiteten på lång sikt bedöms till 0,1 – 0,3. Elasticiteterna används för att beräkna hur en sänkning av inkomstkatten med fem procentenheter påverkar de offentliga finanserna (innan sloandet av värnskatten). Om reformen ska vara offentligfinansiellt neutral krävs en elasticitet på 0,16.⁹ I regeringens konsekvensanalys av avskaffandet av värnskatten anges inte någon elasticitet. I slutsatserna bedöms emellertid självfinansieringsgraden vara 100 procent på längre sikt.

I Ericson m.fl. (2015) landar elasticitetsestimaten på 0,16–0,29. Elasticiteten för gifta/sammanboende män och kvinnor beräknas till respektive 0,24 och 0,17. För singlar är motsvarande elasticitet 0,29 och 0,23. Självfinansieringsgraden för borttagandet av värnskatten beräknas där uppgå till 87 procent.

Gelber (2014) tar en annan ansats och estimerar elasticiteter för sammanboende makar efter skattereformen 1991. Resultaten visar hur makar reagerar på varandras marginalsikt, kombinerat och individuellt. För män uppgår den centrala elasticiteten till 0,41 och för kvinnor 0,47. Korselasticiteterna uppskattas till 0,05 och 0,07.

⁸ Se Bastani & Selin (2019).

⁹ Se även Pirttilä & Selin (2011), s. 311

Tabell A1

Viktiga studier om skattebaselasticiteter

Författare	År	Land	Typ	Typ
Bastani & Selin	2019	Sverige	Forskningsgenomgång	0,2
Ericson, Flood & Islam	2015	Sverige	Studie	0,16 - 0,29
Gelber	2014	Sverige	Studie	0,41 Män, 0,47 Kvinnor
Holmlund & Söderström	2011	Sverige	Studie	0,1 - 0,3
Pirttilä & Selin	2011	Sverige	Forskningsgenomgång	0,2 - 0,6
Birch Sørensen	2010	Sverige	Forskningsgenomgång	0,3 - 0,4
Blomquist & Selin	2010	Sverige	Studie	0,14 - 0,21 Män, 0,41 - 1,44 Kvinnor
Hansson	2007	Sverige	Studie	0,4 - 0,5
Ljunge & Ragan	2007	Sverige	Studie	0,35
Selén	2002	Sverige	Studie	0,2 - 0,4
Nessier	2018	Flertalet	Metastudie	0 - 1 (koncentrerat kring 0,3 - 0,39)
Piketty & Saez	2012	länder	Forskningsgenomgång	0,1 - 0,4 (0,25 befogad mittpunkt)
Saez, Slemrod, Giertz	2012	USA	Forskningsgenomgång	0,12 - 0,4 (0,25 befogad mittpunkt)
Feldstein	1995	USA	Studie	1-3
Genomsnitt				0,30

Sammanfattningsvis spänner estimaten över skattebaselasticiteter mellan 0 och 1,44. Medelvärdet för de svenska studierna (ej forskningsgenomgångar) uppgår till 0,36. Om Blomquist och Selins (2010) något mer osäkra elasticitet för kvinnor exkluderas är den genomsnittliga elasticiteten 0,31. Medelvärdet för de internationella forskningsgenomgångarna och metastudien är 0,28 (ex. Feldstein). Det sammantagna oviktade medelvärdet från den internationella och svenska forskningen är 0,30. Mot bakgrund av de forskningsgenomgångar och empiri som refereras till ovan baserar vi den kvantitativa skatteanalysen i denna rapport på en skattebaselasticitet om 0,25. Det är en konservativ bedömning som ligger under genomsnittet från internationell och svensk skatteforskning. Sverige har fortfarande ett mycket högt skattetryck på arbetsinkomster och vår föreslagna skatteförändring skulle påverka ett stort antal skattebetalare till följd av vår relativt låga brytpunkt. I Sverige bygger också skatteuppbörden på en trepartsmodell (skatten betalas inte in av löntagaren utan av arbetsgivaren) och det finns ett högt förtroende för skattesystemet. Detta sammantaget innebär att de ovan beskrivna effekterna av skatteförändringar med högsta sannolikhet skulle förverkligas genom att löntagarna arbetade mer, snarare än genom omfattande skatteplanering och/eller undandragande, vilket kan ske i större utsträckning i länder med svaga skatteuppbördssystem och lågt förtroende för skattepolitiken generellt.